

***MECHANIZMY SPOŁECZNE
W
KLASIE I SZKOLE***



KLASA SZKOLNA JAKO GRUPA

- klasa szkolna stanowi małą grupę społeczną i podlega dynamice grupowej (układ działających sił, zachodzące procesy, ciągłe interakcje). Każda grupa ma:

strukturę (pozycje członków)
własne normy i wartości
stopień spójności
przywódcę, lidera



SPECYFICZNE CECHY KLASY W STOSUNKU DO INNYCH MAŁYCH GRUP

- przynależność do zespołu jest przymusowa
 - wspólne działanie i sposób postępowania są w znacznym stopniu określone z góry przez szkołę, system oświaty
 - struktura klasy w znacznym stopniu tworzy się spontanicznie
 - z uwagi na to, że klasa jest zwykle liczną grupą, ma tendencje do tworzenia się podgrup
-
-

NORMY KLASY SZKOLNEJ

- normy wypracowane przez samych uczniów, regulują ich zachowanie w różnych sytuacjach.
 - rzadko zwerbalizowane i wyraźnie uświadomione,
 - jak należy zachowywać się, aby uzyskać aprobatę lub jak uniknąć dezaprobaty
 - nie wszystkie osoby w klasie przestrzegają norm (wykluczeni)
-
-

STRUKTURA KLASY

- każdy uczeń zajmuje określoną pozycję w klasie, z zależności od pełnionej funkcji/ roli klasowej/ uzdolnień/wyników w nauce/ stopnia sympatii lub antypatii jakim darzą go inni uczniowie itp.
 - zajmowane przez uczniów pozycje pozostają ze sobą w określonych relacjach (stosunkach) tworząc strukturę klasy
 - struktura klasy ma charakter hierarchiczny (wysokie i niskie pozycje zajmowane przez uczniów)
 - w obrębie każdej klasy istnieje kilka struktur, w zależności od tego jakie przyjmie się kryterium (zachowanie, wyniki w nauce, atrakcyjność, wygląd itp.)
-
-

STRUKTURA KLASY

Struktura władzy – odzwierciedla funkcje pełnione przez poszczególnych uczniów

Struktura socjometryczna- powstaje w zależności od odczuwanej sympatii i uznania, a także popularności i żywionych uczuć niechęci i wrogości wśród uczniów danej klasy.

Struktura komunikowania się- stanowi układ pozycji uczniów ze względu na ilość otrzymywanych i przekazywanych przez nich informacji.

STRUKTURA ZESPOŁU KLASOWEGO

- **spójność grupy** /poczucie przynależności do grupy, wspólne normy, zainteresowania, motywy działań, cele, przyjaźnie wewnątrz grupy/
- **przywództwo** /kto i dlaczego jest liderem/
- **miejsce w zespole** / pełnione role, pozycja w strukturze/

gwiazdy socjometryczne – osoby o największej ilości pozytywnych wyborów

osoby odrzucone – osoby nie lubiane

osoby izolowane – osoby obojętne

pary – osoby wzajemnie wybierające się

paczki – grupa osób wzajemnie wybierających się tworzących zamknięty krąg

kliki – hermetyczne grupy, które nie dopuszczają do swego kręgu innych osób

łańcuchy – układ wyborów wzajemnych nie zamykających się w kręgu.

ROLE W KLASIE SZKOLNEJ

- role nastawione na kierowanie i egzekwowanie (**przywódca, przewodniczący**)
- role nastawione na wykonywanie obowiązków (**wykonawca, podwładny, specjalista**)
- role nastawione na rozrywkę i zabawę (**uczestnik gry lub zabawy, partner w zabawie, wodzirej, błazen klasowy**).
- role nastawione na koleżeństwo (**kolega, przyjaciel, opiekun**).
- role karne związane z degradacją społeczną (**oferma, lizus, obibok, egoista, maminsynek itp.**).

(Gawlin)

STOSUNKI SPOŁECZNE W KLASIE SZKOLNEJ

- określają postawy różnych osób względem siebie
- Funkcje stosunków społecznych:
 - psychologiczna – stosunki oparte na życzliwości, wzajemnym zaufaniu zaspokajające potrzebę przynależności, uznania i bezpieczeństwa
 - wychowawcza – stosunki ułatwiające oddziaływania na osobowość ucznia, jego rozwój intelektualny i moralno- społeczny, co w efekcie prowadzi do akceptacji przez innych członków grupy, lepszej motywacji do nauki, utrwalaniu nawyków i postaw
 - społeczna – stosunki oparte na poprawnym komunikowaniu się z innymi członkami grupy, utrwalające normy współżycia i współpracy, podnoszące integrację grupy.

Grupa współpracująca - więcej aktów życzliwości i zadowolenia, sytuacji prawidłowego rozpoznania uczuć innych ludzi oraz większe poczucie bezpieczeństwa.

Grupa współzawodnicząca - większa agresywność, tendencja do samoobrony oraz obawa przed niepowodzeniem

“UDANA GRUPA”

1. Rozumie swoje cele i zadania
 2. Elastycznie dostosowuje sposób działania do podjętych celów
 3. Charakteryzuje się wysokim stopniem komunikacji i zrozumienia między członkami
 4. Potrafi podjąć i doprowadzić do końca proces podejmowania decyzji.
 5. Osiąga równowagę między skutecznością działań zespołowych a realizacją potrzeb indywidualnych
-
-

6. Jest zwarta, ale nie ogranicza niezależności swoich członków
 7. Właściwie wykorzystuje umiejętności swoich członków
 8. Nie jest zdominowana przez przywódcę, ani żadnego z członków
 9. Jest obiektywna w ocenianiu samej siebie. Nie ucieka od własnych problemów
 10. Wykorzystuje równowagę między emocjami a rozsądkiem
-
-

CO ZROBIĆ, KIEDY WIDZIMY, ŻE NASZA KLASA FUNKCJONUJE NIE NAJLEPIEJ?

BADANIE SOCJOMETRYCZNE

SOCJOMETRIA – jest zespołem czynności werbalnych i manipulacyjnych mających na celu poznanie uwarunkowań, istoty i przemian nieformalnych związków międzyosobowych w grupach rówieśniczych.(T. Pilch, T. Bauman)

BADANIE SOCJOMETRYCZNE – polega na pytaniu każdego członka zespołu o to, kogo w zespole obdarza się szczególnymi uczuciami sympatii, zaufania czy wrogości.
(A. Janowski)

CEL:

- poznanie struktury grupy,
- poznanie relacji między członkami grupy

(np. Kto mnie wybierze?, Jakie jest moje znaczenie?, Czy się liczę w grupie, czy nie?)

STRUKTURA SPOŁECZNA KLASY

BADANIE SOCJOMETRYCZNE

I Nasz drużyna podjęła zobowiązanie, że w okresie zimy harcerze będą dobrowolnie pomagać ludziom starszym, samotnym i chorym., zamieszkującym na naszym osiedlu. Pomoc ta polegać będzie na robieniu zakupów, wykonywaniu lżejszych prac i załatwianiu prostych spraw. Najłatwiej pomoc taką zorganizować parami, aby na wypadek gdy jedna osoba jest zajęta, druga mogła ją zastąpić.

Proszę Was zatem abyście poniżej wymienili według kolejności 3 osoby z drużyny, z którymi chcielibyście wykonywać swoje zadania:

- 1)
- 2)
- 3)

A z tymi osobami nie chciałbym wykonywać naszego zadania:

- 1)
 - 2)
 - 3)
-
-

TECHNIKA J.L. MORENO

Przykładowy kwestionariusz badania socjometrycznego struktury klasy

1. Z kim najchętniej z klasy przygotowałbyś gazetkę klasową i dlaczego?
 2. Z kim najmniej chętnie z klasy przygotowałbyś gazetkę klasową i dlaczego?
 3. Komu najchętniej powierzyłbyś swoją największą tajemnicę i dlaczego?
 4. Komu z klasy nie powierzyłbyś swojej tajemnicy i dlaczego?
 5. Kogo najchętniej zaprosiłbyś na swoje urodziny i dlaczego?
 6. Kogo nie zaprosiłbyś na swoje urodziny i dlaczego?
-
-

PLEBISCYT “ŻYCZLIWOŚCI I NIECHĘCI” KORCZAKA

Każdy uczeń określa swój stosunek do pozostałych dzieci w klasie, stawiając przy każdym nazwisku znak (następnie przypisujemy każdej postawie pewien mnożnik)

"++" - bardzo lubię

"+" - raczej lubię

"0" - jest mi obojętny

"-" - raczej nie lubię

"- -" nie lubię.–

TECHNIKA “ZGADNIJ KTO TO”- jaka jest opinia społeczna w klasie

Przykładowy kwestionariusz badania socjometrycznego struktury klasy

Mój numer z dziennika:

1. Ma najwięcej energii do działania
2. Jest najbardziej koleżeński
3. Najbardziej lubi wykorzystywać innych
4. Jest najbardziej niezależny
5. Jest najbardziej uprzejmy
6. Dotrzymuje zobowiązań
7. Jest najbardziej zgryźliwy
8. Jest największym egoistą
9. Najlepiej umie współpracować
10. Jest najbardziej opryskliwy
11. Jest najbardziej arogancki
12. Jest najbardziej zdyscyplinowany
13. Ma „mocne nerwy”
14. Cieszy się największym autorytetem i uznaniem w grupie
15. Jest najbardziej lubiany
16. Stawia sobie wysokie wymagania
17. Ma najwięcej optymizmu
18. Jest najbardziej samodzielny
19. Jest najbardziej zarozumiały
20. Jest najmniej lubiany w klasie

Za tydzień nasza drużyna weźmie udział w konkursie na najlepiej zorganizowaną zabawę. Aby dobrze wypaść w konkursie podzielimy się na trójki, które obmyślą i przygotują swoje propozycje.

Z kim z naszej drużyny chciałbyś przygotować się do tego konkursu? Wymień w kolejności 3 osoby.

- 1)
- 2)
- 3)

A z kim nie chciałbyś przygotowywać konkursu:

- 1)
- 2)
- 3)

(K. Michna)

JAKIE DZIAŁANIA MOŻNA PODJĄĆ PO BADANIU SOCJOMETRYCZNYM?

- Warsztaty, zabawy integracyjne
 - Wspólne wyjścia, wycieczki, ogniska
 - Aktywność społeczna
 - Zajęcia pozalekcyjne
 - Prace zespołowe
 - Zajęcia warsztatowe
 - Pozytywne komunikaty ze strony nauczycieli
-
-

SZKOŁA JAKO ŚRODOWISKO SPRZYKAJĄCE TWORZENIU SIĘ KONFLIKTÓW

Konflikt, czyli zetknięcie się sprzecznych dążeń, idei, interesów;
podejmowanie działań w celu osiągnięcia własnego interesu kosztem drugiej strony,
bądź na drodze obopólnego rozwiązania problemu

- przynależność do grupy szkolnej zazwyczaj przymusowa
 - odgórnie narzucone normy i zasady
 - autorytarny styl rządzenia
 - duża ilość osób o zróżnicowanym: wieku, wykształceniu, poglądach itp.
 - mała przestrzeń, ciasnota
 - Konflikt jako **zjawisko naturalne**, sprzyjające zmianie i rozwojowi
-
-

RODZAJE KONFLIKTÓW

1). DESTRUKTYWNE

- uniemożliwiają rozwój, sprawne funkcjonowanie
- powodują regres lub zastój
- promują wadliwe wzorce zachowania i sposoby radzenia sobie

2.) KONSTRUKTYWNE

- sprzyjają rozwojowi i zmianie
 - wspomagają odporność na zasadzie “szczepienia” przeciwnościami
 - uczą adaptacyjnych sposobów radzenia sobie i komunikacji
-
-

PRZYCZYNY KONFLIKTÓW W SZKOLE

- OCZEKIWANIA NAUCZYCIEL – UCZEŃ
- OCZEKIWANIA NAUCZYCIEL - DYREKCJA
- OCZEKIWANIA NAUCZYCIEL - RODZIC

Najbardziej destruktywne dla szkoły są konflikty prowadzące do wzajemnego oziębienia relacji, klimatu wrogości, nieufności, skrytości.

PRZYCZYNY KONFLIKTÓW W SZKOLE

- Zamykanie się na kontakt, komunikację
 - Błąd komunikacji
 - nie respektowanie przez strony ważnych potrzeb emocjonalnych, głównie potrzeby szacunku i poczucia wartości,
 - nieuważne słuchanie i interpretowanie usłyszanych treści po swojemu
 - Generalizowanie - używanie słów „zawsze”, „nigdy”.
 - Niespójność komunikacji niewerbalnej i przekazywanych werbalnie treści
 - Stosowanie blokad komunikacyjnych i stoperów przez nauczyciela, takich jak:
 - moralizowanie i pouczanie
 - uogólnianie i ocenianie
 - powoływanie się na dobro wspólne lub drugiej strony, doradzanie
 - chwalenie połączone z oceną
 - krytykowanie, obrażanie
-
-

METODY ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW W KLASIE

- **Podjęcie moralistyczne:** odwołuje się do systemu wartości i norm
- **Podjęcie legalistyczne:** podstawę stanowi obowiązujący w konkretnym miejscu zbiór norm i zasad wraz konsekwencjami za ich łamanie
- **Podjęcie humanistyczne:** nacisk na zrozumienie drugiej osoby, jej perspektywy, położenie, cel to porozumienie

Rozwiązywanie konfliktów
na **podstawie decyzji** versus **w ramach współpracy**

METODY ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW W SZKOLE

- Metody oparte na dialogu:
 - negocjacje
 - mediacje
 - koncyliacje
- konflikty mogą być rozwiązywane na podstawie decyzji, przez osoby nie będące bezpośrednio związane z konfliktem, np:
 - odwołanie się do dyrektora szkoły
 - skierowanie sprawy do sądu

Najczęściej popełniane błędy przez nauczycieli w trakcie rozwiązywania konfliktów między uczniami:

- **prowadzenie śledztwa:** wyjaśnianie, kto zaczął (czasami nie jesteśmy w stanie ustalić kto zaczął, co zrobił, każda ze stron przedstawia swoją wersję wydarzeń, ma swoich świadków),
 - **stronniczość:** uczeń, który płacze na pewno jest ofiarą
 - **krzyk, brak cierpliwości,**
 - **etykietowanie i generalizowanie** (“jak zawsze Jaś sprawia kłopoty”),
 - **ocenie, osądzanie, krytykowanie,**
 - **pocieszanie, litowanie się,**
 - **grożenie, moralizowanie,**
 - **odwracanie uwagi od problemu,**
 - **podawanie rozwiązania,** np. przeproście się i po sprawie.
-
-

ROZWIĄZUJĄC KONFLIKT PAMIETAJMY O:

- **wysłuchaniu dwóch stron,**
 - **bezstronności**
 - **aktywnym słuchaniu** (uwaga, uważność, parafrazowanie, dopytywanie, odzwierciedlanie uczuć)

 - **porządkowaniu** , np. do tej pory ustaliliśmy, że...
 - **zapytaniu uczniów:** “jak chcielibyście zakończyć konflikt?”
 - **wspólnie zastanawiamy się** czy przyjęte rozwiązania są wykonalne,
-
-

PROFILAKTYKA KONFLIKTÓW

- tworzenie jasnych jednoznacznych reguł, norm, zasad zachowania, przyjętych przez całą społeczność szkolną,
 - sprawiedliwe traktowanie uczniów,
 - stosowanie systemu wzmocnień zachowań pozytywnych i konsekwencji w przypadku niewłaściwego zachowania,
 - rozumienie potrzeb uczniów związanych z ich etapem rozwoju,
 - zapoznanie uczniów i nauczycieli ze sposobami radzenia sobie z konfliktem.
-
-

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA – BULLYING

“agresywne zamierzone zachowanie, które jest podejmowane w sposób powtarzalny, przez dłuższy czas, przez jednostkę lub grupę osób wobec ofiary, która nie jest w stanie się skutecznie bronić”

(Olweus, 1993).

“różnica między konfliktami a bullyingiem polega na powtarzalności (długotrwałości) i nierównowadze sił między ofiarą i sprawcą, który posiada przewagę np. pod względem siły fizycznej, wieku itp”

(Cullingford and Morrison, 1995).

Formy bully'ingu:

- Przemoc fizyczna
 - Wykluczenie z grupy
 - Rozsiewanie plotek (zastraszanie społeczne)
 - Grożenie
 - Molestowanie seksualne
-
- Przemoc bezpośrednia/ pośrednia/ cyberprzemoc

Olweus, 2009

JAK ROZPOZNAĆ OFIARĘ BULLYINGU?

- ŚLADY NA CIELE, USZKODZONE, POSZARPANE UBRANIA, PRZYBORY
 - WYIZOLOWANIE Z GRUPY
 - TZW. “FOBIA SZKOLNA” - NIECHEĆ, UNIKANIE SZKOŁY, ODMOWA CHODZENIA, WAGARY, CHEĆ ZMIANY ŚRODOWISKA
 - UTRATA ZAINTERESOWANIA NAUKĄ, POGORSZENIE WYNIKÓW
 - DEPRESYJNY, APATYCZNY NASTRÓJ
 - SKARGI NA ZŁE SAMOPOCZUCIE (BÓLE GŁOWY, BRZUCHA)
 - KŁOPOTY ZE SNEM, KOSZMARY
 - BRAK APETYTU
 - LĘKLIWOŚĆ, NISKA SAMOOCENA
-
-

OFIARA BULLYINGU

- DZIECI SPOKOJNE, LĘKOWE, WYCOFANE
 - “WRAŻLIWIEC”
 - O NISKIM POCZUCIU BEZPIECZEŃSTWA, ZESTRESOWANE
 - Z NISKIM POCZUCIEM WŁASNEJ WARTOŚCI
 - ZAMKNIĘTE W SOBIE, SAMOTNICY
 - BRAK UMIEJĘTNOŚCI OBRONY/ RADZENIE SOBIE
 - NASTAWIENIE NA UNIKANIE, BIERNOŚĆ
 - ZAZWYCZAJ WSTYDZI SIĘ SZUKAĆ POMOCY /OBAWIA SIĘ KONSEKWENCJI/
-
-

Ofiarami konfliktów szkolnych wśród młodzieży są:

- lizusy, za bardzo przymilający się do nauczycieli 51,3%
- fajtlapy, gorzej radzące sobie ze wszystkim 49,3%
- uczniowie pierwszej klasy 44,6%
- kujony, za bardzo przykładający się do nauki 32,8%
- nowi uczniowie, dołączający się do klasy 28,4%
- nieśmiali, zahukani 28,1%.

“Szkola bez przemocy” (2006r.) Centrum Badania Opinii Społecznej

SPRAWCA PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ

- SILNA POTRZEBA DOMINACJI I PODPORZĄDKOWANIA SOBIE INNYCH
- POZYTYWNA POSTAWA WOBEC PRZEMOCY
- BRAK EMPATII
- NISKA SAMOOCENA
- IMPULSYWNOŚĆ, PROBLEMY Z HAMOWANIEM REAKCJI
- **CZĘSTO OFIARY PRZEMOCY!**
- POCZUCIE BEZKARNOŚCI



JAK RADZIĆ SOBIE Z PRZEMOCĄ RÓWIEŚNICZĄ

- ODDZIAŁYWANIA SKIEROWANE NA:

ofiare – sprawcę – obserwatorów – rodziców

wsparcie – konsekwencje – psychoedukacja

